

Modificar la genètica per a sobreviure a la crisi climàtica

Els productes agrícoles "millorats" amb encreuaments de diferents varietats tenen una gran vulnerabilitat genètica per la seua falta de variabilitat. Este fet els pot dificultar l'adaptació al canvi climàtic en un futur pròxim. Alguns sectors de l'agroindústria proposen utilitzar les últimes tècniques de modificació genètica per donar solució a esta problemàtica

Terres de l'Ebre Paula Pedrero

Els organismes genèticament modificats (OGM) són el resultat d'editar l'ADN d'éssers vius al laboratori, també coneguts com a transgènics. Els OGM fa dècades que existeixen i s'han utilitzat extensivament en recerca, la qual cosa ha permès entendre com funcionen la majoria dels gens coneguts, estudiar moltes malalties i desenvolupar fàrmacs nous per a tractar-les. Però on els OGM han generat més polèmica és en la seua entrada a la cadena alimentària, principalment per dos motius: els problemes ambientals que puga generar el seu cultiu massiu i els possibles efectes negatius en els qui els consumixen.

La modificació genètica, però, no és l'únic mètode per a "millorar" les varietats. Una altra tècnica que es porta emprant des de fa més d'un segle són els encreuaments de diferents varietats per a aconseguir les característiques desitjades. Tanmateix, estes varietats comercials millorades tenen una gran vulnerabilitat genètica a causa de la seua falta de variabilitat, fet que els pot dificultar l'adaptació al canvi climàtic. En este context, hi ha sectors de l'agroindústria que proposen gestionar este problema amb les darreres tècniques de modificació genètica per a reinserir de manera ràpida, econòmica i amb control de la propietat, els caràcters de resistència a condicions adverses presents en ancestres silvestres o en les varietats tradicionals que s'han perdut en el procés de millora esmentat.

ARRÒS TRANSGÈNIC Com traslladem esta situació a Terres de l'Ebre? Quins cultius poden veure's afectats? Jaume-Miquel Aleu, responsable del sector de cultiu ecològic d'Unió de Pagesos a la Ribera d'Ebre, explica que el conreu més afectat serà l'arròs. De fet, comenta que en el passat ja es va fer un

Camps d'arròs al delta de l'Ebre, en una imatge d'arxiu.

arròs transgènic que portava més vitamina A, dirigit als països subdesenvolupats amb poc accés a fruita i verdura. No obstant això, l'arròs era més car i finalment no es va comercialitzar.

Per altra banda, Aleu també posa el focus en l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA): **"Farà uns cinc anys l'IRTA va fer proves amb arròs transgènic del delta i Unió de Pagesos ho va criticar fortament, ja que estaven experimentant en un espai protegit"**. El pol·len de l'arròs pot moure's i desplaçar-se fàcilment, i hi ha el perill que arrossars veïns queden colonitzats i contaminats per l'arròs transgènic. **"La fauna del delta menja dels arrossars, per la qual cosa estos canvis poden acabar afectant tot l'ecosistema"**, subratlla. Pel que fa a la resta de cultius típics de l'Ebre, Aleu assenyala que és possible que en el futur es facen modificacions genètiques en l'horta. En canvi, no en preveu en l'olivera o la vinya: **"Estos són cultius minoritaris a escala mundial, on es busquen propie-**

tats beneficioses per a l'organisme i el paladar. No interessa des d'una perspectiva de màrqueting", assegura.

NOUS TRANSGÈNICS INVISIBLES Els primers transgènics que es van produir van ser fruit de modificacions molt importants en l'ADN. Els casos més paradigmàtics són el panís resistent al cuc, a través de la injecció d'un gen d'un bacteri que matava el cuc del panís, i el de la soja, per a aconseguir que la planta creés unes toxines que evitaven que creixés herba entremig de les plantacions. Ara, però, els nous transgènics, productes generats a partir de la tecnologia CRISPR, patixen petites modificacions. En són exemples la producció d'un blat amb un determinat tipus de proteïna o un arròs amb més capacitat de conservació. En este procés de modificació, però, els productes perden altres propietats o característiques que posseïen inicialment.

Tot i que a la Unió Europea és obligatori especificar si els aliments contenen algun component trans-

gènic, estes modificacions són tan lleus i mínimes, que no està clar si es categoritzen o no com a modificacions. És per això que queden excloses de la normativa i es troben en un buit legal. **"El consumidor hauria de saber que està comprant un producte genèticament modificat i així poder escollir si el vol o no consumir"**, reivindica Aleu.

SOLUCIONS SENSE TRANSGÈNICS El debat dels transgènics, doncs, està a primer ordre del dia. De fet, este va ser un dels temes clau de la Cimera Social pel Clima de Madrid. Unió de Pagesos va presentar una conferència on criticava la creació d'OGM amb l'objectiu de respondre al canvi climàtic i la titllava de "falsa solució". "No es resol ni la falta de variabilitat i de complexitat dels agroecosistemes, ni l'alta dependència d'insums (nutrients, plaguicides, herbicides...) per a aconseguir els alts rendiments d'estes varietats", denuncien. A més, alerten que esta situació pot servir d'excusa per a generalitzar l'ús d'OGM associats a les patents so-

bre caràcters genètics, que podrien comportar, amb la legislació actual, l'apropiació dels recursos genètics comuns i, per tant, la privatització de la diversitat agrícola i ramadera. A tall d'exemple, això implicaria que en un futur de temperatures extremes, uns cereals modificats per a resistir els cops de calor o sequeserats seran els més usats. Però si són propietats d'algunes empreses, estes controlaran el mercat, el consum i la llibertat de pagesos i consumidors.

Unió de Pagesos defensa que la resposta a la crisi climàtica, des del punt de vista de la producció d'aliments, ha de tenir com a objectiu la recuperació i manteniment de nivells alts de matèria orgànica als sòls agrícoles per a fixar carboni i augmentar la resiliència dels agroecosistemes. Jaume-Miquel Aleu, per la seua banda, proposa crear diferents varietats que continguen els marcadors genètics que més ens interessin per tal d'aconseguir una varietat que incloga les característiques desitjades, sense necessitat de fer modificacions genètiques.

ELS EUA, EL PAÍS SENSE TRANSGÈNICS Als EUA, a diferència d'Europa, no és necessari especificar si els aliments contenen algun component transgènic, ja que es considera que els productes no tenen diferències substancials amb els que no contenen OGM. Per tant, hi ha un control molt més superficial en l'ús i abús de transgènics. Això s'ha traduït, segons Aleu, en el fet que actualment al país hi ha dos tipus de menjar: per a pobres i per a rics. **"El menjar per a la gent amb menys recursos conté totes les coses estranyes que et pugues imaginar. És per això que els que s'ho poden permetre busquen menjar ecològic, no transgènic. Això explica l'auge dels productes ecològics als EUA"**.

Molts d'estos aliments, però, s'exporten de fora, ja que el país ha deixat de tenir una producció de qualitat. N'és un exemple el cas de l'ametlla. Tot i que els EUA són el principal productor d'ametlla del món i un dels principals consumidors, importen l'ametlla ecològica d'Espanya, ja que la producció local està massa contaminada per un excés de pesticides. Però no només això. Actualment els EUA lloguen i compren abelles a Europa, i les transporten als estats de l'oest com Califòrnia, on este insecte, principal pol·litzador dels ametllers, ja s'ha extingit. ■